

men het initiatief
van alle ge-
April D.V. te
kozen om haar
inake ver-
ling is tegemoet
ring met elkaar
problemen, ont-
or de reformatie

I.
nadere opmerkin-
den heer Milo in
de kwestie van
eds hebben we in
den aan gewij-
dig.
tjldang minister
een kort boekje
den organist".
e verklaring van
woord „sacra-

ndeling, die door
om te verrichten
heil mededeelt".
r verwijderd van
elken bepaalden
de, kenmerkend.
Maar met de
gereformeerden
de Lutherischen
der sacramenten
wereldige theolo-
gramenten om-
en zegelen, van
van het Evange-
verzegelen. Hier
eereplaats; de
ord aan, zijn
letterlijk niets
n wel „exhibi-
en geloovi-
alleen maar „ex-
natie" zijn.
ja WOORD be-
entstheorie ken-
Woord schen
an het Woord
ienstbaar is,
n van datgene,
is.

oezer prof. v. d.
standpunt, wän-
ermeld, heet:

rooming, om ook
sacramenten te

asluit bij hetgeen
t. De „Verkondi-
et barthiaansche
en goed gereform-
ment. Dat be-
deling, door God
Hij zijn heil mede-

beloften (van
an het Woord de
en eigen in-
te zijn aan het
de laatste jaren
e er een verzege-
woord), doch van
den hoorder
n den hoorder,
vóór de verdedi-
n tegen synodo-
e-Ridderbos heeft
ke leven moeten
e aloude gerefor-

meerde kerken, onderhoudende art. 31 K. O. Zwart op wit heeft de voorzitter der tot uitdrijving adviseerende commissie, dr. F. W. Grosheide, vastgelegd, dat zijn SYNODE tegenover dien candidaat de kwestie zóó stelde: sacramenten zijn dan alleen sacramenten als ze inwendige, aanwezige genade bezegelen.

Maar niet alleen tegenover zulk een ongereformeerde synode, doch ook tegenover de door prof. v. d. Leeuw geleide theologengroep moeten nu de Gereformeerde Kerken (art. 31) de van de vaderen overgeleverde waarheid verdedigen. Prof. Greijdanus heeft destijds aan de hierboven bedoelde uitdrijfcommissie verweten, dat haar leden de gereformeerde sacramentaleer niet kenden. Het is hem erg kwalijk genomen, zooals ieder, die den hoogmoed der V.U. trotseert, zich niet geplaatst in den hoek, waar tenslotte de slagen (maar dan geen open veld-slagen) vallen. Toch had hij ook hierin weer gelijk. Het punt, in geding, heeft prof. Greijdanus scherp aangevoeld en aangewezen. En wij vreezen, dat, nu de synodocratische voorgangers zelf in hun strijd tegen dezen door hen uitgeworpen (en BUITEN HET KERKVERBAND GESTOOTEN!) candidaat de gereformeerde grondgedachten inzake de sacramenten kwijt geraakt bleken te wezen, hun volgelingen meer en meer zonder verweer zullen bloot staan aan de aanvallen der door prof. v. d. Leeuw geleide beweging, die uitgaat van de hierboven gereleveerde stelling: ook de Verklonding is een sacrament!

Welke beweging wij bedoelen?

Geen andere dan de dusgenaamde „liturgische beweging". Nog kort geleden verscheen bij Kirchner te Amsterdam een brochure van „Monitum" onder den titel „Losee Leekengedachten over de Liturgische Beweging". Deze brochure, die zeer interessante leetuur bevat, merkt zoo langs haar neus weg op, dat prof. v. d. Leeuw constateert, dat 't wel eens zijn kan, dat een gansche periode zich van een stuk christelijke leer afwendt. Inderdaad. Maar is dat stuk dan verloren? O neen, zegt prof. v. d. Leeuw, want al wendt zoo'n groep zich er van af, het heeft daarom nog niet afgedaan. Waarom niet? Wel, de liturgie ontfermt zich er wel over. Zij is immers van die dogmatische formuleeringen vrij. Wat, in formule gebracht, de menschen verdeelt, dat kan door de liturgie, die met formules evenmin veel werkt als het sacrament dat doet, toch worden behouden.

Voelt ge het ellendige gevaar? Hier is de glijbaan der gedachten:

- 1). Het sacrament is minder woord, en meer gebaar, meer symbool.
- 2). De Verklonding is óók sacrament.
- 3). Op den inhoud komt het dus minder aan. Het begripsmatige scheldt; maar het symbool verbindt. Lieve de eenheid! Heil de oecumenische beweging!

Geheel in overeenstemming hiermee is het dan ook, als Fr. Heiler (de man der z.g. evangelische oecumenische ontploofing of protestantische Katholiciteit) op een klacht over de roomsche „hardheden" ten antwoord kreeg: „heb slechts geduld, binnen een eeuw tijds zal de liturgische beweging de Roomsche kerk volledig veranderd en hervormd hebben".

Nu geloof ik daar niet veel van. Niet Rome wordt door de protestanten in de maling genomen, maar de bleke, bloedarme protestanten door de Roomschen. Maar het gezegde bewijst wel, dat die liturgische beweging onze aandacht ten volle noodig heeft.

En daarom willen wij in een volgend artikel op haar gevaaren wijzen, en zien, hoe de heer Milo tegenover haar staat.

K. S.

POSTUUM EERHERSTEL

Aan „de Generale Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk te 's-Gravenhage" is volgende brief verzonden:

Hoogeerwaarde Heeren,

U vergunne het ons, dat wij Uwe bijzondere aandacht vragen voor het volgende:

De verandering ten goede in onze Kerk, die mede door Uwe actie is gewekt, en die zich nog steeds voortzet, hebben wij met groote blijdschap en dankbaarheid waargenomen. Met het fatale beginsel van het Algemeen Reglement van 1816 is gelukkig gebroken; het beginsel, dat onze Kerk niet opbouwde, maar verlamde, de belijdenis der Kerk niet handhaafde, maar ondermijnde. Daarom danken wij God, dat er een Synode is gekomen, die zich niet langer naar dat vroegere beginsel richt, maar gehoorzaam wil zijn aan Gods Woord en wil leven naar de Belijdenisschriften. Wij spreken daarom de hoop uit, dat het Algemeen Reglement van 1816 spoedig geheel zal vervangen zijn door een orde, die in overeenstemming is met het wezen en karakter der Kerk van Jezus Christus, alsook dat de gevolgen van dat Algemeen Reglement straks zoveel mogelijk ongedaan zullen worden gemaakt.

Een dier gevolgen is geweest de Afscheiding door en onder Hendrik de Cock, in 1834 predikant te Uirum. Met U betreuren wij, dat De Cock een „Acte van Afscheiding of Wederkeering" heeft opgesteld, geteekend en uitgevoerd, zonder het laatste vonnis der Besturen af te wachten, hoewel wij niet gelooven, dat het resultaat anders zou geweest zijn. De door het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen van De Cock gevraagde Acte van Onderwerping zou,

naar onze meening, toch niet door hem geteekend zijn geworden, zoodat de definitieve afzetting onherroepelijk moest volgen. De Cock heeft jammer genoeg geen geduld gehad om te wachten; gelet op alles wat er toen gebeurd is, valt dit te verstaan, alhoewel niet goed te keuren. Daarmede wordt echter niet bewezen of beweerd, dat de toenmalige Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk en de Besturen uit dien tijd vrijuit gaan. Het zijn immers onzes inziens juist deze Besturen, die door hun optreden De Cock in den fatalen hoek gedrongen hebben. Daarvoor mogen wij verwijzen naar onderzoekingen uit den laatsten tijd, met name naar het geschrift van Dr. W. Volger: De leer der Nederlandsche Hervormde Kerk, Franeker, 1946; (zie o.a. aldaar blz. 75 tot 119), waarvan wij bij dezen een exemplaar overleggen. Uit dit werk blijkt, dat in de ambtsvervulling van Hendrik de Cock geen overtreding van eenige reglementaire bepaling is te ontdekken en dat derhalve alle vonnissen over hem gevelde onjuist zijn geweest.

Op grond van hetgeen over De Cock in bovengenoemde studie is gepubliceerd, verzoeken wij Uwe Synode: Hendrik de Cock postuum te willen rehabiliteeren.

Wij ontveinen ons geen zins dat dit een niet alle-daagsch verzoek is, terwijl voorzover ons bekend, nog nooit een Synode zulk een besluit heeft genomen. Het komt ons echter voor, dat dit geen belemmering mag vormen.

Naar ons gevoelen zal een dergelijke postume rehabilitatie onrecht herstellen en wellicht den weg kunnen banen tot het kerkelijk gesprek met allen, die op voor-gang van De Cock den band met onze Kerk hebben verbroken. Zij zou bovendien de vervulling kunnen bevorderen van den wensch van De Cock, in zijn Acte van Afscheiding of Wederkeering geuit: de terugkeer van de Nederlandsche Hervormde Kerk tot den waarachtigen dienst des Heeren.

Wij meenen tenslotte er nog op te mogen wijzen, dat in het aanstaande voorjaar honderdduizenden zich zullen begeven naar de stad Holland in Michigan, om het eeuwfeest te vieren van de eerste kolonisatie door onze landgenooten, die ons vaderland hebben verlaten juist tengevolge van al, wat met de kerkelijke behan-deling van De Cock in verband stond. Die kolonisatie, door anderen in tal van streken van Amerika gevolgd, heeft immers zulke groote en uitnemende gevolgen gehad voor Kerk, school, maatschappij en Staat in de Vereenigde Staten, dat de postume rehabilitatie voor-zeker voor de talloze nakomelingen dier pioniers zou worden: het grootste geschenk, dat men bij dit eeuw-feest hun kan aanbieden. Het besluit der rehabilitatie zou voor onze Kerk in Nederland betekenen: recht doen tegenover bedreven onrecht, bovendien voor ons en voor de zusterkerken in Amerika, de Christian Re-formed Church en de Dutch Reformed Church worden: een monumentum aere perennius.

Met verschuldigde hoogachting blijven wij gaarne Uw dw.

Dit stuk was geteekend door de Heeren:

- Dr. M. H. A. van der Valk,
Ned. Herv. Predikant te Rotterdam.
Ds. J. Fokkema,
Ned. Herv. Predikant, Lid der Tweede Kamer Stat. Gen.
Ds. B. Sluiter,
Ned. Herv. Predikant te Midlum (F.).
Dr. W. Volger,
Ned. Herv. Predikant te Amsterdam.
Mr. W. F. Schokking,
Wethouder, Amsterdam.
Mr. A. B. Roosjen,
Lid der Tweede Kamer Stat. Gen.

Het zal aan de leden der synode van Zwolle (der synodocratische kerken) bepaald verdriet doen, dat dit adres verzonden is. Zij hebben immers uitge-maakt (of waren 't eenige van hun leiders? precies weet ik het niet) dat postuum eerherstel over de in 1944 geschorsten, afgezetten, enzovoort, niet mogelijk was, want — zij leefden niet meer in het kerkverband? Dat de kerk van Bergschenhoek er uit gezet was, verzwezen ze wel, maar is toch een feit. Ook „cand." H. J. Schilder kan dus niet meer worden in eere her-steld, Synodo locuta, causa finita. Alleen leden der kerk kunnen in eere worden hersteld (behalve dan dr. H. H. Kuyper).

Intusschen zien anderen belangstellend uit naar het antwoord op deze missive. Zij denken niet in de ge-legenhedskategorieën van Zwolle.

In verband met een ander verdient de aandacht wat dr. M. H. A. v. d. Valk schrijft in zijn recensie over het boek van Dr. W. Volger (Ned. Herv. pred.) „De Leer der Ned. Herv. Kerk". Daarin schrijft dr. v. d. Valk o.a.:

Wij ik jaren lang in den intiemsten kring van de „Vaders" der „Afscheiding" verkeerd heb, trok in dit deel vooral mijn aandacht, hoe de auteur de Afscheiding en den persoon van De Cock beoordeelt. Dat doet hij, zooals door niemand nog is gedaan. Bovendien wijst hij er met klem op, dat er bij De C. geen overtreding van eenige reglementaire bepaling in zijn ambtsbediening is te ontdekken; en dat hij dus tegen alle recht en reden in,

onrechtvaardig is geschorst en afgezet, zoodat de Herv. Kerk diep schuldig tegenover hem staat. Hij legt er ook allen nadruk op, dat De C. — ik zou hem naar zijn karakter, ook aanwijsbaar bij zijn familie, den Onbewogene willen noemen — niet minder schuld op zich heeft geladen door 't laatste vonnis niet af te wachten, maar den band met de kerk te verbreken, wat jammer is geweest, wijl het uit te spreken vonnis finale afzetting inhield, en dus de volle schuld dan op de Kerk was gevallen.

Tot zoover dr. v. d. Valk.

Met zijn opmerking inzake De Cock's „overhaasting" ben ik 't niet eens: een kerk die haar reglementen met voeten treedt, dient zich te herinneren, dat men slechts aan de „volgens de gemeene ordening" geschiedende „tucht" zich vrijwillig heeft onderworpen bij voorbaat. Zoodra een kerk met de reglementen (K. O.) gaat knoeien, heeft zij het recht verbeurd iets te eischen: dan staat de dusgenaamd geschorste voor de vraag: geeft Christus mij het recht, in staking te gaan en de mij toebetrouwde schapen aan de wolven over te laten? In zulke gevallen zal aan de conscientieuze afweging van het „voor en tegen" veel ruimte moeten worden gelaten. Dat is nu eenmaal 't ongeluk ingeval van knoelarij dergenen, die „de wet" moeten handhaven. En — vergeet niet, dat De Cock beloofd heeft terug te keeren zoodra de N. H. Kerk zou ophouden, met haar papieren te spelen.

Overigens geeft Dr. v. d. Valk's opmerking mij aan-leiding, te herhalen wat ik reeds in één der eerste nummers na den terugkeer van ons blad schreef: ondergeteekende heeft niets gedaan van wat hier aan De Cock nog verweten werd. Hij heeft heel rustig en kalm de afzetting afgewacht, hier „het laatste vonnis" genoemd. Wel hebben in den schorsingstijd allerlei kerkelijke lilliputters (classis Apeldoorn, clas-sis Rotterdam, Brillenburg Wurth, Nauta, Grosheide te Bloemendaal) de schorsingsbesluiten gesaboteerd, b.v. door niet, zooals verordend was, publiek te bidden om vrucht op de concreet geschiedde schorsing, maar door ondergeteekende te bewegen iets nieuws te doen, dat zich van de concrete feiten loemaakte, en hún de kans gaf, aan een in zoo'n ge-val voor z'n leven machteloos gemaakte ook nog grati-eus „clementie" te bewijzen, en hun goddeloos „kerk-recht" meteen voor altijd „veilig te stellen", maar daarvoor heeft ondergeteekende zich niet geleend: hij hield zich aan de officiële besluiten en was de eenige, die ze niet saboteerde. Als de heeren verklaren: zóó als wij het nu doen, zoo wil het de HEERE, dan laat men deze — thans reeds gelogenstrafte — grootspre-kers betijen, en volstaat met de simpele herinnering aan den rechtsregel, dat ze eerst eens fatsoenlijk den „beschuldigde" moeten „hooren", d.w.z. hem de kans moeten bieden, hun redeneeringen uiteen te rafelen. Wie zegt, in 's Heeren naam te spreken, moet daar ook niet bang voor wezen. En als men dan toch zijn gang gaat, welnu, dan liever „afgezet", dan mee te werken aan verder geknoel, dat net doet, alsof de naam des Heeren niet genoemd is.

We constateeren dus, dat ondergeteekende nog meer „geduld" gehad heeft dan De Cock: hij heeft het laats-te „vonnis"(!) afgewacht.

Komt het dár vandaan, dat de lieden, die maar geen „halleluja" durven zeggen over hun afzettings-daad en toch ook niet den V. U.-groepshandel willen afvallen, al maar hun best doen, die afzetting dood te zwijgen?

K. S.

DE STEM UIT DEN RECHTERSTOEL EN DIE VAN HET RECHT, II.

Verder onrecht.

Het is Prof. Kuyper in „De Heraut", die een verge-lijk trek tussen het wegblijven van een hoog-leeraar en dat van een door de kerken ter Synode afgevaardigd lid. En dat laatste wegblijven acht hij veel en veel ernstiger dan het eerste. Blijft een profes-sor weg, dan is dat hoogstens niet eerbiedig jegens de Synode; blijft een afgevaardigde weg, dan is dit een ergerlijk vergruip tegen de van God gestelde orde en de kerkelijke censuur waardig.

Welnu, drie personen bleven van de Synode weg: één hoogleeraar, en twee afgevaardigden. Op wien valt de censuur? Op de afgevaardigden? Neen, zij hooren van de Synode niets meer. Maar de man, die de censuur waardig is, dat is de hoogleeraar. Allen motiveeren hun standpunt; de Synode heeft de aan-geboden brede motiveering van den hoogleeraar niet noodig; van de motiveering der afgevaardigden komen we niets te weten.

Toen immers in de plaats van de protesteerende, op-zettelijk zich onttrekkende afgevaardigden anderen gezonden werden door de Provinciale Synode, was de zaak, voor zoover de Generale Synode betreft, vol-komen in orde. (Rapport inzake verlangde op-heffing schorsing Prof. Schilder, bl. 29).

En dat, terwijl één dezer afgevaardigden de Synode verweten had, dat zij handelde in strijd met de kerken-ordening, dat ze in den grond der zaak het aangegane kerkverband verbrak, dat de vergaderingen der Sy-node onwettig waren.

Moest dit in de ooren der Synode-leden die achter de „leiding" aanlepen niet klinken als zulver revolu-tionaire taal? Was hier geen „opstand tegen het wet-tig gezag"? Kon zulke taal geduld worden? En dan,